

Lázary René Sándor

Mozgóképek, öreg nyarak

1. Lelkem lebeg a borvizek felett csök-
Ötten. Lányok, barátok, bátyok, öccsök
Kidőlték rég mellőlem... Csak híg fröccsök
Maradtak – szörpök, szirupok, lágy szódák.
Távozzatok hát elégiák, ódák!
Tőlem ne várjon ezután se csódát
Senki.

Mert nem telik.
Csupán a nyár.

2. Lám, nem telik,
Nem futja már
Csak lankadt, fattyú sorra –
Leégtem,
S úgy vöröslök,
Mint agg pattantyús orra
A bortúl.

Egyszer, talán, majd
Minden jobbra fordul.
A rím a levegőben!...

A rím a levegőben
Megáll – és megcsikordul.

Megáll – de megcsikordul,
S hasat puffaszt a szélben,
Miként pohos nyugágyam,
Vagyis: ligézőszékem...
(Tán minden jobbra fordul.)

3. Tehát ne várjon ezután se csódát
Tőlem már senki... Rátöltöm a szódát,
Langy életemhez most költöm a kódát –
Bámulhatyátok, böhöm idioták!

Mivel varázsló nem vagyok,
Se jós, se báva sámán –
Csak lígek-lógok itt,
Szakadtan, elviselten,
Mint fád kabát a támlán.

Fáradt kabát a támlán...
Várom, hogy hozza végre
A főúr drága számlám...

4. Hiába.
Nem vagyok
Javasember, se sámán,
Se bölcs párszi, se mágus.
Elring az arcom, s felragyog,
Mint déli tenger álmán
Külön archipelágus.

Oly ismeretlen.
Messze már, valóban.

S akár ijedt acháj
A korhadó falóban,
Incognitóban
Elvagyok.
Köszönöm.
Néha.

Megvagyok.
Kánikulában
Mefagyok,
Mint dilinyós öregúr,
Aki feszít gagyog:
Elmotyorászat.

Nincs magyarázat,
Sem nagy alázat –
Selyma varázslat
Sincs.

Mert nem lehet
Kuruzsló link,
Sem ind, se párthus,
Ki életét fölitta,
Mint egy Argus:
Ezer szemekkel,
Száz ezer szemekkel
A mindenséget itta
Két szemem fel!

Hogy fájt belé,
Hogy szinte megvakult!
S azóta hány szín,
Hány szó megfakult!

Fakult a szó, a vers, nehéz a látás:
Orrom nyergéről szertenéz a pápás,
Úgy bámulván az elpörgő világot,
Mint süketnéma kinematográphot.

5. Láttam a Bánk bánt, Babilon nyomorát,
A Metropolit, Szodomát, Gomorát,
Aranylázat meg Türemetlenséget,
Világháborút, Verdunt, ellenséget,
Trója elestét, Niebelungokat,
Láttam elég hőst, hívet s undokat,
Lövészárkokat, Vilmos császár bajszát,
Vasút mentében ótomobil-hajszát,
A nagy vonatrablást, utazást a Holdba,
No meg a Patyomkint Titanichoz toldva,
Láttam Fedák Sárít, Doktor Caligárit,
Avagy Napoleónt, s egyéb lári-fárit,
Ámerikát, sőt: abból is a hőskort,
Tortacsatákat, az volt ám a fő sport!
(Sárga csikó, hej, Frankenstein, Quo vadis!
Már a hideg lel, de lelkem olvad is...)

6. S hogy mi lesz ebből, azt látván se tudtam
Kolozsvárrott, a túlzásúfolt Redoute-ban,
S később se – már a tág Urániában,
Hová betért nomád turáni lábam...

S találkoztam néha Janoviccsal,
De jaj – mit ér a kép, ha nagyon is csal,
S a szív voyeur, savanykás, sanda úr lesz,
Míg pörg a könny, a dráma s bamba burleszk!

A publikum benn limonádét hörpint,
S megbámul bárkit, Berkyt vagy Ben Turpint,
Vagy Buster Keatont, Beregit, Blahát –
És nagy szemeket kerekít... Nahát!

Ni, Mary Pickford, Chaplin, Asta Nielsen!
Csodás! (Csodás. De már fáraszt a nyílt szem,
Bár negyven rabló üldözi Tom Mixet –
Mert jobb az álom, távolibb, s holtig szebb.)

7. Olvasgatom a Színház és Mozi-t.

A szomszéd asztal babbal malmozik.

*A lerben épp rotyogni kezd a rácpony,
Chicagóban meg ropják feszt a charlestont.*

*S mondom magamnak... Míg te döglesz, eltengsz,
A filmiparban hódít Douglas Fairbanks!*

*S Los Angeles-ben dívik még a foxtrott,
Ha nem leszel... Hát akkor mért nyafogsz, trotty?*

*Agóniádból akkor tán kivillan
Valentino s az angol Bánky Vilma!*

*S férfivalódból felérez, felri: „h,
Nem öleltelek, Dolores del Rio!”*

*Sem Lillian Gish, sem Gloria Swanson.
Senki ilyen friss, glóriás kisaszon!*

*(Óh, hattyúdakra kelten tűnni el!...
Ám legyen. Másnak... Legyen Lumiere!)*

Firkák, vázlatok – úgy... Notesz-lapokra
írtam a Ritzben, azazhogy a strand-telepen,
Marosvásárhelyt, 1929. július 7-én és 10-én.

Lázár René Sándor 1859. szeptember 17-én született Kolozsvárott. Latin és francia szakos tanár volt, kiváló romanista hírében állott, de ez nem bizonyított, mindenesetre hosszabb ideig hivatalnokként is működött. 1890-től főleg Marosvásárhelyen élt. A várossal szomszédos Marossárpatakon hunyt el 1927 októberében. Negyven verse még 1992 augusztusában került elő a marosvásárhelyi Molter-hagyatékából. A hirtelen, sőt: hihetetlen fölfedezést követő filológiai kutatómunka, illetve a nehéz és szövevényes életrajzi nyomozás eredményeképpen jó néhány eredeti Lázár-levéltre és elegyes följegyzésre bukkantunk a költő élettársának, későbbi özvegyének, Vajdaréthy Júliának mindeddig lappangó hagyatékában... Ám ugyanott további száznyolc költeményre, valamint Marullo Pazzi (későrenezánsz költő és zeneszerző) tizenhét versének Lázár általi fordítására avagy átköltésére akadtunk... A Lázár-oeuvre már-már teljesnek látszott, amikor is 1995 júliusában (a marosvásárhelyi Teleki Téka és dr. Vajdaréthy Rabán fáradságtalan közreműködésének köszönhetően) a Vajdaréthy Júlia-féle kéziratköteg fáján hiányzó, elveszettnek hitt részeire is rátalálhattunk... Egy szürke notesz és újabb 131 vers! Zömükben fiatalkori próbálkozások, rögtönzések, úti képek, zsengek, illetőleg már kiforrottabb kései költemények, poémák, megkeseredett tréfák, szomorú töredékek: egy felemás életmű törmelékei... Közöttük néhány általunk eddig ismeretlen átköltés avagy fordítás: Sir Andrew Blacksmith (XVIII. századi angol) és Fu An-kung (VIII. századi kínai) költőktől... Az immáron egészen mutatkozó szövegkorpusz földolgozása roppant időigényes, ám folyamatban van. (Közléteszi: Kovács András Ferenc.)